

Kulcsár Judit
ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék
Témavezető: Szeibert Orsolya PhD, adjunktus

A szülők vagyonezelési jogosultsága és kötelezettsége a kiskorúak tekintetében

1. Bevezetés

Jelen tanulmány keretében szeretnék foglalkozni a szülők jogaival és kötelezettségeivel a kiskorúak vagyonának kezelése tekintetében. Ebben a körben elsősorban a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló törvényt fogom vizsgálni. Ez a törvény 2014. március 15.-én lépett hatályba és ennek következtében, az 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról (Csjt.), valamint az 1959. évi IV. Polgári Törvénykönyvről szóló törvények is hatályukat veszítették.

A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban: Ptk.) negyedik könyve, családjog címszó alatt tartalmazza hatályosan a magyar családjogi jogszabályokat. A második könyv vonatkozó jogszabályait, a cselekvőképességükben korlátozott kiskorúak vagyoni jognyilatkozatait is elemzem majd. Az 1959. évi IV. törvényre, mint régi Ptk-ra fogok hivatkozni. Az 149/1997. (IX. 10.) Kormányrendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló jogszabály vonatkozó rendelkezéseit is elemezni fogom, mert a Ptk. rendelkezéseinek részletezését és végrehajtásának módját hivatottak rendezni.

Megpróbálom tartalmi és formai szempontok szerint is áttekinteni a szabályozás rendszerét, utalva néhány gyakorlati problémára is. A konkrét joggyakorlat elemzését később fogom elvégezni, itt csak néhány feltétlenül szükséges példát ismertetek.

A 2014-től életbelépő jogszabály módosulások illetve a Ptk. által formálódó aktuális állapotok nem sokban különböznek az azt megelőző helyzettől, a működő rendszer lényeges megújuláson nem esett át, sőt a vagyonezelés szempontjából véleményem szerint még „lyukasabb” lett, nagyobb terhet róva a gyámhivatalokra, amelyek már amúgy is túlterheltek. Ezek indoklására részletesen ki fogok térni.

2. A szülői vagyonezelés körében tárgyalandó kérdések¹

A *szülői felügyelet*² körébe tartozó jogosítvány és kötelezettség, hogy a szülők gyermekük vagyonát kezeljék és gyümölcsöztessék. Velük szemben az a követelmény, hogy a gyermek vagyonának kezelésében ugyanazzal a gondossággal kötelesek eljárni, mint saját ügyeikben.

A szülői vagyonezelés tekintetében tisztázandó, hogy itt csak a *kiskorú* vagyonának a kezeléséről lesz szó, másrészt meg kell határozni milyen vagyonelemeket kezelhet a szülő és milyen abszolút vagy

¹ Alapvetően az aktuális helyzetre szeretnék koncentrálni, de 1952-ig visszatekintek a lényeges szabályozási változásokra és egyezőségekre is.

² 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, a továbbiakban: Ptk. Ptk. 4:146. (2) A szülői felügyelet a kiskorú gyermek neve meghatározásának, gondozásának, nevelésének, tartózkodási helye meghatározásának, vagyona kezelésének, törvényes képviselőjének jogát és kötelességét, a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak a jogát foglalja magában. 4:147. § (1) A szülői felügyeletet a szülők a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének érdekében, egymással együttműködve kötelesek gyakorolni. (2) A szülői felügyelet közös gyakorlása során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők. 4:148. § A szülőknek tájékoztatniuk kell gyermeküket az őt érintő döntésekről, biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük a döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson, törvényben meghatározott esetben szüleiével közösen dönthessen. A szülőknek a gyermek véleményét - korára, érettségére tekintettel - megfelelő súllyal figyelembe kell venniük. 4:149. § A szülői felügyeleti jogának gyakorlását a bíróság vagy más hatóság törvényben meghatározott, kivételesen indokolt esetben, olyan mértékben korlátozhatja vagy vonhatja el, amely a gyermek érdekében biztosításához szükséges.

relatív kivételek vannak. A következő kérdés, hogy mit takar a vagyonekezelés, egyrészt *jognyilatkozatok megtételét*, másrészt tartalmi funkciója a *vagyonmegtartása és gyarapítása*. Végezetül a vagyonekezelésben közreműködő *gyámhivatalok* jogosítványait és ellenőrző funkcióját kell elemezni, azzal, hogy végső esetben a *bíróság* bírálhatja felül a vagyonekezelés során felmerült érdeksérlemeket, jogvitákat és hatósági döntéseket valamint mulasztásokat.

A szülői vagyonekezelés a vagyont felügyeletét, gyarapítását, és esetlegesen valamire történő fordítását jelenti és ekörben jognyilatkozatokat tesz, mint törvényes képviselő.³

A *jognyilatkozatok* megtételének elemzésénél fontos, hogy a Ptk. *szabályozási szempontja* alapvetően a jognyilatkozat „tartalmi” joghatása és nem például az, hogy vajon a saját vagyonával gazdálkodik a kiskorú vagy szüleiével.

3. A kiskorú vagyonának kezelői, a főszabály és a kivételek

Főszabály szerint minden vagyont a szülők kezelnek. A Csjt. illetve Ptk. szerint is a szülői felügyeletet gyakorló szülők joga és kötelessége, hogy gyermeküknek *minden* olyan vagyont *kezeljék, illetve vagyoni ügyeiben képviseljék, amely a törvény szerint nincs kivéve kezelésük alól.*

A *kivételeket* többféleképpen is rendszerezhetjük. Van az a vagyon, amelyet *tárgya, eredete miatt* nem kezelhet a szülő. A másik kivételcsoport a *szülő személyére* vonatkozóan, nem teszi lehetővé számára a vagyonekezelést.

Vegyük sorba ezeket a kivételeket.

A korlátozottan cselekvőképes kiskorú a törvényes képviselőjének közreműködése nélkül rendelkezhet a *munkával szerzett jövedelmével*, annak erejéig kötelezettséget vállalhat.⁴

Ha a gyermek *azzal a kikötéssel kapott* vagyont, hogy azt szülei nem kezelhetik, a gyámhatóság - a vagyont juttató személy javaslatának figyelembevételével - a vagyon kezelésére gyámot⁵ rendel ki. Ha a vagyont juttató harmadik személy a vagyon kezeléséből az egyik szülőt kizárta, a vagyont a vagyonekezelésre egyébként jogosult másik szülő kezeli.⁶

Amennyiben bármely okból a *szülői felügyeleti jog* generálisan megszűnik vagy szünetel, ez természetesen megszünteti vagy szünetelteti a szülő vagyonekezelési jogát is és ez esetben is *gyám kirendelésére*⁷ lesz szükség.

Érdeellentét felmerülése a következő kivételcsoport. A *törvényes képviselöt* nem gyakorolhatja a szülő, ha a gyámhatóság - kérelemre vagy hivatalból - gyámot rendel a magzat részére, ha ez a magzat jogainak megóvása érdekében szükséges.⁸

³ Ptk. 4:161.§.

⁴ Ptk. 2:12. § (2) bekezdés c). Ezt a kérdést külön fejezetben a kiskorú vagyon szerzésének és önálló vagyonekezelésének tematikáján belül fogom elemezni.

⁵ vagyonekezelő gyám

⁶ Ptk. 4:155. § (2). 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról, a továbbiakban: Gyer. 26/B (2) szerint: ha a Ptk. 4:155. § (2) bekezdése alapján felmerül a vagyonekezelő gyám kirendelésének szükségessége, a gyámhivatal megvizsgálja a vagyont juttató személy javaslatát. Ha a vagyonekezelés kizárása a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülöt érinti, a vagyonekezelő gyám kirendelésének feltétele, hogy a másik szülő a vagyonekezelésre bármilyen okból ne legyen jogosult, vagy vagyonekezelése a gyermek érdekével ellentétes legyen.

⁷ Vagyonkezelő gyámot kell tehát minden olyan esetben kirendelni, amikor nem a szülő vagy a gyermek kezeli a vagyont. Fogalmát az új Ptk. vezette be és ez váltotta fel a vagyonekezelő eseti gondok jogintézményét ezekben az esetekben.

A Ptk. 4:163 § alapján a szülő nem képviselheti gyermekét olyan ügyben, amelyben ő maga vagy házastársa, egyenesági rokona, avagy az ő törvényes képviselése alatt álló más személy a gyermekkel szemben ellenérdekű félként szerepel.

Törvényi kivétel a szülők vagyonkezelési joga alól, amikor szankciós okból kerül megvonásra tőlük ez a jogosultság. Ha a szülői felügyeletet gyakorló szülők gyermekük vagyonának kezelése tekintetében kötelességüket a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon *nem teljesítik, mert ilyenkor a szülők a vagyonkezelői jogának korlátozására vagy megvonására is sor kerülhet.*⁹

A gyámhivatal a szülők vagyonkezelői jogát *kérelemre* vagy a gyermek érdekében *hivatalból* korlátozhatja, valamint a vagyoni ügyekben való képviselést jogát egyes vagyoni ügyekre vagy az ügyek meghatározott csoportjára nézve *korlátozhatja vagy megvonhatja.*¹⁰ A Gyer. 26/A§ (5) bekezdése tér ki arra később, hogy mit is jelent ez a gyakorlatban: „Ha a gyámhivatalnak a család- és gyermekjóléti szolgálat, a család- és gyermekjóléti központ jelzése, a gyermek hozzátartozójának vagy más személynek a bejelentése alapján tudomására jut, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülők gyermekük vagyonának kezelése tekintetében kötelességüket a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon nem teljesítik, a gyámhivatal a Ptk. 4:159. §-a szerinti intézkedések közül - a (6) bekezdésben foglaltak figyelembevételével - azt alkalmazza, amellyel, legnagyobb biztonsággal megóvható a gyermek vagyona. A gyámhivatal a Ptk. 4:159. §-a szerinti intézkedések közül egyidejűleg többet is alkalmazhat.” Valószínűleg a jogalkotó az (1) bekezdésben már megjelölt „hivatalból vagy kérelemre” induló ilyen eljárások pontosítását illetve az alkalmazható szankciók kiválasztásának metodikáját szeretne volna szabályozni egy bekezdésben. Itt tulajdonképpen a gyámhivatal hivatalos úton történő tudomás szerzését nevesíti, néhány valóban legtöbbször előforduló esetet kiemelve, de nyilván bármely hatóság vagy bíróság is élhet ilyen bejelentéssel, hiszen az előtte folyó eljárás kapcsán szerezhet egy adóhatóság is tudomást a szülői vagyonkezelés nem megfelelő voltáról, vagy más visszaélésről.

Relatív kivétel, amikor csak az egyik szülő nem kezelheti a gyermeke vagyonát, így a másik *szülő egyedüli vagyonkezelői joga* valósul meg. Ez úgy fordulhat elő, egyrészt hogy a szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők kölcsönösen vagy külön-külön *meghatalmazást adnak egymásnak* arra vonatkozóan, hogy a gyermek vagyonát az egyik szülő a másik helyett kezelje.¹¹ Másrészt, amennyiben a gyermek érdekei indokolják, a gyámhatóság a szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők közül *kijelölheti* azt a szülőt, aki a gyermek vagyonának kezelője.¹² A harmadik eset ebben a körben, amikor *nincs közös szülői felügyelet* vagy a szülői felügyelet részjogosítványaként csak a

8 A Ptk 2: 3§ alapján a gyermek részére már megszületése előtt gondnokot kell kirendelni, ha ez jogainak megóvása érdekében szükséges, különösen, ha a gyermek és törvényes képviselője között érdekellentét van. A gondnok kirendelése minden olyan esetben indokolt, ha a méhmagzat vagy a megszületendő gyermek akár vagyoni, akár családjogi viszonyok alanyává válik és a szülők a gyermek törvényes képviselést nem képesek megfelelően ellátni. Az érdekellentétnek értelemszerűen a születendő gyermek és az anya között kell fennállnia olyan ügyben, ahol az anya, mint a méhmagzat képviselője a születendő gyermeke rovására vagyoni vagy egyéb nem vagyoni előnyhöz jutna. De ide kell sorolni a nem önjogú anya esetét is. Ezt azonban nem mindig értik és tudják a gyámhivatalok, legalábbis saját praxisomban előfordult, hogy a kiskorú anyát képviseltem hivatásos gyámként, az apa nagykorú volt, és már a gyermek megszületése után kezdeményeztem az eseti gondnok kirendelését az újszülött számára, amelyet azonban az illetékes gyámhivatal elutasított.

9 Ptk. 4:159. § valamint Gyer. 26 §. (6)

¹⁰ Gyer.26/A. § (1)

¹¹ Ptk. 4:156. § A meghatalmazás akkor érvényes, ha közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalták. Gyer.10. § (3) A meghatalmazott szülő köteles az eljárás során a gyámhatóságnak benyújtani. (2) A gyermek nevében eljáró szülőt a kisebb jelentőségű vagyoni jogi szerződések megkötésénél jóhiszemű harmadik személyek olyannak tekinthetik, mint aki a másik szülő meghatalmazottjaként is eljár.

¹² Gyer.26 /A§ (3) szerint: A szülői felügyeleti jogát gyakorló *egyik szülő kérelmére* a gyámhivatal a szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők közül kijelölheti azt a szülőt, aki a gyermek vagyonának kezelője, feltéve, hogy azt a gyermek érdeke indokolja. A gyámhivatal ilyenkor a szülőket lehetőség szerint tárgyalás keretében hallgatja meg. A gyermek érdekében a gyámhivatal azt vizsgálja, hogy a szülő eddigi vagyonkezelői feladatait milyen módon teljesítette, és vagyonkezelése során a gyermek gondozásának, nevelésének körülményeit nehezítette, feltételeit elvonta-e a Gyer.26/A § (4) bekezdés alapján.

vagyonkezelésre vonatkozóan nincs közös szülői felügyeleti jog és ilyenkor is csak az egyik szülő lesz a vagyonkezelésre feljogosítva.¹³

4. A vagyon kezelésének elemzése alaki szempontból

A vagyonkezelés a *törvényes képviselő és szülői felügyelet* egyik részjogosítványa polgári jogunkban. A vagyonkezelés a kiskorúak tekintetében tehát elsősorban a törvényes képviselő körében eljáró szülő joga, aki a kiskorú gyermeke nevében tesz meg jognyilatkozatokat, amelyek annak vagyonára vonatkoznak. Az alkalmazandó szabályok több helyen is szerepelnek a Ptk-ban, illetve más jogszabályokban. A *korlátozottan cselekvőképes és cselekvőképtelen kiskorúak jognyilatkozatainak szabályainál*, a *szülői felügyelet tartalmánál* valamint a *gyermek törvényes képviselőjénél*. Fontos látni, hogy amit a Ptk. különböző helyeken és címszavak alatt szabályoz, a valós életben felmerülő helyzetek, jogviszonyok esetében csak együtt és összetetten alkalmazhatóak. Így a jogképesség, cselekvőképesség, törvényes képviselő és szülői felügyelet illetve gyermek vagyonának kezelése címszavak alatt található szabálytömegek az adott esetben komplexen adnak szabályozást. Más szóval egyik sem tud a másik nélkül valós élethelyzeteket szabályozni. A törvényes képviselő akkor értelmezhető a kiskorú esetében a vagyonkezelés körében, ha a szülőnek a fentebb tárgyaltak szerint van szülői felügyeleti joga, és a vagyonkezelésben az nincs csorbítva semmilyen formában. Tematikailag a jognyilatkozatok megtételétől fogok a tartalmi kérdések felé haladni, azzal, hogy ezek sem elválaszthatók egymástól hermetikusan, hiszen a jognyilatkozat tartalma határozza meg azt, hogy ki és hogyan teheti meg azokat. Ennek csoportosítását alább mutatom be röviden összefoglalva.

A törvényes képviselő körében a vagyonra vonatkozó *jognyilatkozatok lehetnek olyanok*, amelyeket a kiskorú maga tehet meg, vagy amelyeket törvényes képviselőjével együtt, van amikor a törvényes képviselő maga tesz jognyilatkozatokat a kiskorú nevében és van amikor ő is csak a gyámhatóság engedélyével valamint vannak a kiskorú vagyonát érintően abszolút tiltott jognyilatkozatok. Mindannyiszor egy mátrixra gondoljunk, ahol a fő vezérfonal a vagyon fokozott védelme: a jognyilatkozat jogi hatása az adott vagyonelemre, de a jogi procedúra soha nem független a kiskorú életkorától, állapotától és véleményétől. Amikor az érvényesnek szánt *jognyilatkozatok megtételének szabályozásáról beszélünk*, a kiskorúak vagyonáról, annak megszerzéséről és az azzal történő rendelkezésről van szó.

A jognyilatkozatok az érvényesség szempontjából tehát az alábbiak szerint alakulnak. Az általános szabály szerint a *korlátozottan cselekvőképes személy* érvényes jognyilatkozatot csak törvényes képviselője hozzájárulásával tehet.¹⁴ A korlátozottan cselekvőképes törvényes képviselőjének közreműködése nélkül – önállóan – is megtehet bizonyos jognyilatkozatokat.¹⁵ A korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében a törvényes képviselő maga is tehet jognyilatkozatot.¹⁶ Vannak a törvényes képviselő eljárása mellett – a gyámhatóság hozzájárulásával érvényes jognyilatkozatok.¹⁷ Legutolsó kategória a gyámhatósági engedéllyel sem érvényes jognyilatkozat, ez pedig a kiskorú ellenérték nélküli kötelezettségvállalása.¹⁸

Nézzük részletesen is. A *Ptk 2:12. §*-a szerint a korlátozottan cselekvőképes kiskorú jognyilatkozatának érvényességéhez - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - *törvényes képviselőjének hozzájárulása* szükséges. Ha a korlátozottan cselekvőképes kiskorú cselekvőképessé válik, maga dönt függő jognyilatkozatainak érvényességéről. Azonban bizonyos esetekben a

¹³Ptk. 4:156 § (3)

¹⁴Ptk. 2:12. § (1)

¹⁵Ptk.2:12. § (2)

¹⁶Ptk. 2:12. § (4)

¹⁷Ptk. 2:15. §

¹⁸Ptk. 2:16. §

korlátozottan cselekvőképes kiskorú a törvényes képviselőjének *közreműködése nélkül is tehet jognyilatkozatokat.*

Tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, *amelyre jogszabály feljogosítja.* Ezek alapvetően nem a vagyont érintő jognyilatkozatok, csak áttételesen lehetnek hatással esetlegesen vagyontára, így ezekkel itt nem foglalkozok.

Megkötheti a *mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése* körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket. Ezek a mindennapi életben a leggyakrabban előforduló jognyilatkozat-csoportokra vonatkoznak, például kisebb értékű dolgokat, a mindennapi étkezéshez szükséges hozzávalókat, mozijegyet megvásárolhat, a tömegközlekedésben részt vehet. Ezeket az ügyleteket minden esetben az adott helyzetben, és a kiskorú anyagi és társadalmi - családi körülményeitől függően kell értékelni.

Rendelkezhet a *munkával szerzett jövedelmével*, annak erejéig kötelezettséget vállalhat. Mivel most a szülő vagyonekezelésével foglalkozok, ezért erre itt részletesen nem térek ki. A munkával szerzett jövedelmével szabadon rendelkezhet, annak erejéig kötelezettséget is vállalhat. A „jövedelem” körébe nemcsak a munkaviszonyból származó munkabér, hanem a megbízási vagy a vállalkozói díj is bele tartozhat.¹⁹ A jövedelemmel való szabad rendelkezésnek azonban van jogszabályi korlátja is. Ha a gyermek a szülei háztartásában él, keresményéből megfelelő mértékben köteles hozzájárulni a háztartás költségeihez, amennyiben ezt a szülő igényli.²⁰

Köthet olyan szerződéseket, amelyekkel *kizárólag előnyt* szerez. Ebbe a körbe olyan szerződések tartoznak, amelyekkel kizárólag előnyt szerezhető, azaz olyan szerződések, ahol első körben vizsgálva a kiskorú részéről nincsen semmilyen ellenszolgáltatás. Ez lehetne egy ajándékozási szerződés, vagy például egy haszonkölcsön szerződés vagy egy haszonélvezeti jog alapítása a kiskorú részére. A probléma ezzel a kitéttel pontosan a „kizárólag előnyt szerez” fordulatban van. A kiskorú számára kizárólag előnyt jelentő szerződések alatt értendő, azok amelyeknél egyedileg vizsgálva minden körülményt, valóban csak előnyt származik. Ki vállalkozik erre a vizsgálatra és ki felel érte joghatályosan? A törvényes képviselő vagy a gyámhatóság, esetleg az ellenjegyző ügyvéd? Nehéz is elképzelni, olyan esetet a gyakorlatban, hogy a kiskorú számára bizonyítottan csak előnyök származnának például egy haszonkölcsönből, esetleg egy örökölt mezőgazdasági ingatlan haszonbérbe adásából, de egy ingatlan haszonélvezetnek is lehetnek költségei. Például a neki juttatott ingatlan ajándék valóban csak előnyököt jelent-e számára? Amikor pedig a szülő, aki egyben törvényes képviselő is, ajándékozik ingatlant a gyermeknek, és haszonélvezetet nem tart fenn - ez esetben a korlátozottan cselekvőképes megajándékozott mellé kell egy eseti gyám kirendelését is kérni, ugyanis a szülő, mint törvényes képviselő és a megajándékozott gyermek között érdekellentét van, továbbá az ingatlan összes terhe a kiskorú tulajdonost fogja terhelni tehát a kizárólagos előnyt a kiskorú javára valószínűleg nem áll fenn. A kizárólagos előnyt fennállását mindig vizsgálni kellene valakinek és nem a kiskorúnak, így ez a kitéttel magában gyakorlatilag alkalmazhatatlan, a gyakorlatban pedig valószínűleg nagyon ritkán fordul elő. Nem koherensek a Ptk. és a Gyer. szabályai, ingatlanok esetében nincsenek pontosan tisztázva a jognyilatkozat megtételének szabályai a kiskorú és a törvényes képviselő valamint a kiskorú és törvényes képviselő jognyilatkozatainak gyámhatósági jóváhagyása viszonylatában. Szabályozatlan tehát az, hogy milyen szerződés jelent a kiskorú számára kizárólag előnyt és azt joghatályosan ki vizsgálhatja. A gyakorlat ezt úgy oldja fel, hogy ingatlan ügylet esetében a gyámhivatal jóváhagyásához általában mindenki ragaszkodik.

Ajándékozhat a szokásos mértékben. Ez a családi, társadalmi szokásoknak megfelelő, viszonylag kisebb értékű ajándékot jelent. Minden konkrét esetben vizsgálandó, hogy mi minősül ennek, az érintett személyek vagyoni, társadalmi viszonyai alapján. A szokásos mérték minősítésénél mérlegelni

¹⁹ Két olyan bevétel lehetséges, melynek besorolása nem egyértelmű a hatályos jogszabályok szerint, én mégis idetartozónak veszem. A kiskorú nyeresége és ösztöndíja, mindkét esetben véleményem szerint a kiskorú szabadon rendelkezhet ezekkel a munkájával szerzett jövedelem analógiájára.

²⁰ Ptk.4:157. § (3)

kell az ajándék értékét, az ajándékozás tárgyát, az ajándékozó vagyoni helyzetét, az ajándékozással elérni kívánt célt és - hozzátartozók közötti ajándékozásnál - a családban uralkodó felfogást. Szokásos mértékét meg nem haladó ajándékról általában akkor lehet szó, ha az ajándékozás nem gazdagítja a megajándékozottat olyan mértékben, hogy az ajándék visszakövetelése anyagi és erkölcsi szempontból indokolt lenne.²¹

A 2: 12 § (4) bekezdése szabályozza azt az esetet, amikor a törvényes képviselő maga tesz egyedül a kiskorú nevében jognyilatkozatokat. *A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében maga is tehet jognyilatkozatot*, kivéve azokat, amelyeknél jogszabály a korlátozottan cselekvőképes kiskorú saját nyilatkozatát kívánja meg, vagy amelyek a korlátozottan cselekvőképes kiskorú munkával szerzett jövedelmére vonatkoznak. A törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során a korlátozott cselekvőképességű kiskorú véleményét figyelembe kell vennie.²²

A *cselekvőképtelen* kiskorú személyek jognyilatkozatai némileg eltérnek a fentiekben megismertektől. Főszabály szerint a cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el. A cselekvőképtelenség miatt nem semmis a cselekvőképtelen kiskorú által kötött és teljesített csekély jelentőségű szerződés, amelynek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő, és különösebb megfontolást nem igényel. Ezt minden esetben az adott helyzetben, és a kiskorú körülményeitől függően kell értékelni. Az, hogy a mindennapi életben tömegesen fordulnak elő azt jelenti, hogy ilyen típusú jogügyletet a lakosság széles köre köt rendszeresen vagy időszakonként rendszeresen visszatérően, és – különösebb megfontolást nem igényelnek. Tehát, a fenti feltételek együttes fennállása esetén, a cselekvőképtelen kiskorú – törvényes képviselője hozzájárulása nélkül – maga is eljárhat, érvényes jognyilatkozatot tehet. Ez a szabály lehetővé teszi, hogy a mindennapi élet apróbb jogügyleteiből ne zárják ki a gyermekeket. A konjunktív feltételek tűzése leszűkíti a jogügyletek körét, szem előtt tartva a kiskorú érdekeit és a jobbiztonságot is. A törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen kiskorú véleményét - korának és érettségének megfelelően - figyelembe kell vennie.²³

A szülői vagyonekezelés korlátjának tekinthetőek a vagyonekezelés körében megteendő olyan *jognyilatkozatok*, melyekhez a gyámhivatal hozzájárulása szükséges és abszolút korlátja, melyek semmiképp sem tehetőek. A korlátozottan cselekvőképes és cselekvőképtelenek jogügyleteinek gyámhatóság általi felügyeletének *közös szabályai* vannak, tehát itt nem az életkor alapján tesz különbséget a jognyilatkozatok érvényes megtételének alanyiségában a Ptk., hanem az ügycsoportok alapján rendeli el a gyámhatóság közreműködését. A Ptk. 2:15.§ szerint a kiskorú törvényes képviselőjének jognyilatkozata bizonyos esetekben csak a gyámhatóság jóváhagyásával érvényes.

A kiskorút megillető *tartásról történő lemondás*²⁴; a kiskorút *öröklési jogviszony* alapján megillető jogra vagy őt terhelő kötelezettségre vonatkozó jognyilatkozat és a külön is visszautasítható

²¹ A 2: 12 § (3) bekezdése szerint a törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak ígért vagy adott ingyenes juttatást a gyámhatóság engedélyével *visszautasíthatja*. Ha a gyámhatóság a törvényes képviselő visszautasító nyilatkozatát nem hagyja jóvá, a határozat a törvényes képviselő elfogadó nyilatkozatát pótolja. Ez a szabály logikailag inkohérens szerepel ebben a paragrafusban, hiszen a 2:15§ foglalkozik a gyámhatóság engedélyével, jóváhagyásával tehető jognyilatkozatokkal.

²² Ez összhangban áll a Gyermekek jogairól szóló New York-i egyezmény (kihirdette az 1991. évi LXIV. törvény) 12. Cikkében foglaltakkal, amely szerint a részes államoknak biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek az őt érintő ügyekben szabadon kinyilvánítsa véleményét, és a gyermek véleményét - figyelemmel korára és érettségi fokára - kellően tekintetbe kell venni. A jelen § ezt az elvet juttatja érvényre, amikor kimondja, hogy a törvényes képviselőnek a kiskorút érintő jognyilatkozatok megtétele során figyelembe kell vennie a korlátozottan cselekvőképes kiskorú véleményét. Ha pedig a kiskorú cselekvőképtelen, de ítélőképessége birtokában van - vagyis képes arra, hogy a jogügylet lényegét, következményeit átlássa, arról véleményt formáljon, és e véleményét kifejezésre juttassa -, a törvényes képviselő a cselekvőképtelen kiskorú véleményét sem hagyhatja figyelmen kívül.

²³ Ptk. 2:14§

²⁴ Ennek a gyakorlatban előforduló legtipikusabb esete, amikor a tartásra kötelezett és a gyermeket ténylegesen eltartó, gondozó személy peren kívül megállapodik abban, hogy a kötelezett a tartási kötelezettségének kiegyenlítéséül megfelelő vagyontárgyat (pénzösszeget) ad a jogosultnak.

vagyontárgyak öröklésének visszautasítása²⁵; a kiskorú nem tehermentes ingatlanszerzése, az ingatlana tulajdonjogának átruházása vagy megterhelése²⁶; a kiskorú gyámhatóságnak átadott vagyonáról való rendelkezése²⁷ vagy a kiskorú jogszabályban meghatározott összeget meghaladó értékű vagyontárgyáról való rendelkezése²⁸ mind ebbe a körbe tartozik.

Logikailag ide tartozik még a 2:12§ (3) bekezdésében foglaltak szerinti szabály, miszerint a törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak ígért vagy adott ingyenes juttatást a gyámhatóság engedélyével *visszautasíthatja*, tekintettel arra, hogy az ingyenes szerződés hátrányos is lehet a kiskorúra. Ha a gyámhatóság a törvényes képviselő visszautasító nyilatkozatát nem hagyja jóvá, a határozat a törvényes képviselő elfogadó nyilatkozatát pótolja. A gyámhivatal akkor hagyja jóvá a szülő jognyilatkozatát, ha a gyermek vagyonáról való jognyilatkozat megtétele a gyermek érdekében áll.

Az előzőekből következik, hogy amennyiben a gyermek vagyona a gyámhivatal által gyámhatósági fenntartásos betétben elhelyezett készpénz, akkor azt a szülők a gyámhivatal rendelkezései szerint vehetik csak fel, vagy ha a vagyon ingatlan, akkor a gyámhivatal hozzájárulása szükséges az ingatlan értékesítéséhez, és a befolyt vételár felhasználási módját is meghatározza a gyámhivatal.

²⁵A korlátozottan cselekvőképes személy öröklési szerződésének érvényességéhez, de például a végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránti perindításhoz is szükséges a gyámhatóság jóváhagyása. Ugyancsak gyámhatósági jóváhagyásra szorul a kiskorút megillető örökség visszautasítására irányuló, illetve a részlegesen gyakorolt visszautasítási jognyilatkozat is.

²⁶Átruházás alatt minden olyan jognyilatkozatot érteni kell, amelynek folytán a kiskorú ingatlan tulajdona akár részben, akár egészében más személy tulajdonába kerül. Így nem csak az adásvételi, ajándékozási jogügylet, de a cseréhez, adásvétellel vegyes csereszerződéshez, és például az ingatlanra vételi jogot (opció) engedő szerződéshez, vagy a kiskorú ingatlanhánnyada esetén a közös tulajdon magához váltással történő megszüntetéséhez is szükséges a gyámhatóság jóváhagyása, ha nem a kiskorú a magához váltó fél. Megterhelés alatt minden olyan jognyilatkozat értendő, amely a kiskorú tulajdonjogából eredő bármely jogosítványát korlátozó módon érinti. Így például az ingatlan zálogjoggal megterhelésén, használati jog engedésén, vagy például szolgalmi jog alapításán túlmenően, a gyermek tulajdonában álló ingatlanon vagy ingatlan tulajdoni hányadán az építető részére tulajdonszerzést jelentő építési, épületbővítési vagy más értéknövelő beruházás; illetve az ingatlanon (ingatlanhányadon) álló felépítmény bontás engedélyezésének érvényességéhez is gyámhatósági jóváhagyásra van szükség. 2014. március 15-ig ezeket a 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 25. § (1) bekezdés h) és i) pontjai szabályozták, azóta azonban ezek semmilyen jogszabályban nincsenek rögzítve. A kiskorú ingatlanára (ingatlanhányadára) alapított haszonélvezeti jog ugyancsak a megterhelés fogalma alá tartozik. Ez esetben azonban a törvény kivételt is szabályoz. Így nincs szükség a gyámhatóság jóváhagyására abban az esetben, ha - a kiskorú szerez tulajdonjogot - őt terhelő ellenérték nélkül, és - az erre vonatkozó szerződés megkötésével egyidejűleg kerül sor a haszonélvezeti jog alapítására. E törvényi feltételeknek együttesen kell fennállniuk, ezért bármelyikük hiánya esetén a jognyilatkozat csak gyámhatóság jóváhagyás mellett válik érvényessé. Ki kell itt emelnünk azt is, hogy 2014. március 15-ig a 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 25. § (1) bekezdésének e) pontja alapján az átruházáson kívül gyámhatósági jóváhagyáshoz kötött volt a törvényes képviselő jognyilatkozata a korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen kiskorú ingatlan-tulajdon szerzése esetében is, mégpedig akkor, ha a megszerzendő ingatlant vagyoni értékű jog, vagy végrehajtási jog terhelte, azonban ez is kikerült a jogszabályból. A kiskorú ingatlan tulajdonát érintő valamennyi jogügylet a gyámhatóság jóváhagyásának szükségessége független az ingatlan (ingatlanhányad) értékétől. A jelenleg hatályos Gyer. 152. § szerint a gyámhivatal a Ptk. 2:15. § (1) bekezdés c) pontja és a Ptk. 2:23. § (1) bekezdés c) pontja szerinti jognyilatkozat jóváhagyása során az eset összes körülményét mérlegelve azt vizsgálja, hogy a jognyilatkozat jóváhagyása a gyermek vagy a gondokság alá helyezett személy érdekeit szolgálja-e. Nincs szükség azonban a gyámhatóság jóváhagyására, ha a kiskorú ingatlanvagyonának megterhelésére az ingatlan ellenérték nélküli megszerzésével egyidejűleg, az ingyenes juttatást nyújtó személy javára történő haszonélvezet alapításával kerül sor, mert a Ptk ezt a haszonélvezeti jogot nem tekinti tehernek. Ptk.2:15§ (3). Idetartozik még, hogy a Gyer. 26/B §(5) bekezdése alapján a gyámhivatal a gyermek ingatlan tulajdonjogának átruházására irányuló törvényes képviselői jognyilatkozat jóváhagyása esetén [Ptk. 2:15. § (1) bekezdés c) pontja] a Ptk. 4:159. § a) és c) pontja szerinti esetben rendeli el a vételár gyámhatósági fenntartásos betétben való elhelyezését. A Gyer 153. § (1) bekezdése határozza meg, hogy tételesen mit kell mellékelni a jóváhagyás iránti kérelemhez. A 154. § szabályozza a gyámhivatal feladatát és annak a feltételeit, hogy miképpen engedélyezheti a bejegyzést, vagyis láthatja el jóváhagyó záradékkal az okiratot. A fő szempont a vételár megfizetésének biztosítása.

²⁷A Csjt. 82. § (2) bekezdése kimondta, hogy a szülők a gyermek pénzét és értéktárgyait, amennyiben azokat a rendes vagyonezelési szabályai szerint folyó kiadásokra vagy egyéb okból készen tartani nem kell, kötelesek a gyámhatósághoz beszolgáltatni. Ilyen értékekről a szülők a gyámhatóság jóváhagyása nélkül nem rendelkezhetnek. Jelenleg nincs beszolgáltatási kötelezettség, csak szankciós jelleggel, melyet a Ptk. 4:159 § szabályoz. Ilyenkor nincs értékhatar sem. Gyer. 26/B (2) A kiskorú gyámhatóságnak átadott vagyonáról való szülői jognyilatkozathoz [Ptk. 2:15. § (1) bekezdés d) pontja] a (3) bekezdésben meghatározott értékhatarától függetlenül szükséges a gyámhivatal hozzájárulása.

²⁸Gyer. 26/B. § (3)A kiskorú gyámhatóságnak át nem adott vagyonáról való rendelkezést érintő szülői jognyilatkozathoz [Ptk. 2:15. § (1) bekezdés e) pontja] abban az esetben szükséges a gyámhivatal jóváhagyása, ha a szülői rendelkezéssel érintett vagyon értéke meghaladja az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének tízszeresét. Gyer. 155. § A gyermek vagy a gondokolt tulajdonában lévő értékpapír, a személyes tulajdon szokásos tárgyai közé nem tartozó ékszerek, ezüst-, arany-, platinatárgyak, drágakövek és egyéb ingó tárgyak elidegenítésére és megterhelésére vonatkozó törvényes képviselői jognyilatkozat jóváhagyása iránti kérelemhez mellékelni kell a vagyontárgy értékesítésével hivatásszerűen foglalkozó szerv vagy személy értékbecslését.

A gyámhivatal a Ptk. 2:15. § (1) bekezdésében felsorolt jognyilatkozat jóváhagyását elutasítja, ha a jognyilatkozatot tartalmazó okirat alaki szempontból érvénytelen. A jognyilatkozat gyámhivatali jóváhagyása a jognyilatkozat érvényességéhez szükséges - jogszabályban előírt - egyéb feltételeket nem pótolja.²⁹

Kivétel a gyámhatósági kötelező közreműködés alól, ha a jognyilatkozat érvényességét bírósági vagy közjegyzői eljárásban elbírálták, ami alapvető jogelvünk, így különösebb magyarázatra nem is szorul, és bármely vagyonszerzési esetben előfordulhat.³⁰ Közjegyző esetében a gyámhatóság feladatkörének átvételéről csak akkor lehet szó, ha olyan eljárásban működik közre, amelynek során határozatokat hozhat (hagyatéki eljárás, okiratok megsemmisítése). Olyan esetekben azonban, amikor nem hoz határozatot, hanem például okiratot szerkeszt, hitelesít, tanúsítványt állít ki, az okirat érvényességéhez szükség van a gyámhatóság jóváhagyására. Ebből következik, hogy ha a jognyilatkozat megtételére nem a bíróság, illetőleg a közjegyző előtti eljárásban kerül sor, a törvényben meghatározott esetekben gyámhatósági jóváhagyás szükséges a törvényes képviselő jognyilatkozatának érvényességéhez. A bíróság, a közjegyző, vagy a gyámhatóság azt bírálja el, hogy a jognyilatkozat megfelel-e a korlátozottan cselekvőképes, illetőleg cselekvőképtelen személy érdekének.

Ptk. 2:16. §- a szerint semmis a kiskorú törvényes képviselőjének olyan jognyilatkozata, amellyel - a kiskorú vagyona terhére - ajándékoz, idegen kötelezettségért megfelelő ellenérték nélkül kötelezettséget vállal például a kezességvállalás, vagy amellyel jogokról ellenérték nélkül lemond. Ezt a rendelkezést megfelelően alkalmazni kell a törvényes képviselőnek a korlátozottan cselekvőképes kiskorú jognyilatkozatához való hozzájárulására is.

A kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképességen vagy cselekvőképtelenségen alapuló semmisségre annak érdekében lehet hivatkozni, akinek cselekvőképessége korlátozott vagy hiányzik, ez a kiskorú jognyilatkozatának relatív semmissége. A hatályos Ptk-ban már nem szerepel a régi Ptk-ban meglévő kitétel,³¹ miszerint, aki cselekvőképessége tekintetében a másik felet megtéveszti, az felel a jogügylet teljesítéséért. Mindez azt jelenti, hogy a fenti szabálytömeg be nem tartása ugyan érvénytelen jogügyletet eredményez, de csak akkor, ha valaki erre hivatkozik, tehát megtámadja azt. Az ellenérdekű fél tehát nem kérheti a szerződés érvénytelenségének megállapítását arra alapítva, hogy a vele szerződő kiskorú korlátozott cselekvőképességgel rendelkezett, vagy cselekvőképtelen volt. Ez a szabály nem csupán azt jelenti, hogy csak az egyik fél hivatkozhat az érvénytelenségre, de végeredményében azt is, hogy ha a megkötött szerződés a teljes cselekvőképességgel nem rendelkező kiskorú érdekeinek megfelel, akkor érvényben marad, és senki sem hivatkozhat az érvénytelenségre.³²

5. A vagyonkezelés tartalma, a gyermek vagyonának és jövedelmének felhasználása

Elérkeztünk témánk szempontjából az első olyan részhez, amely igazán lényeges dilemmákat vet fel. Idáig foglalkoztunk azzal, hogy miképpen tehetnek az arra felhatalmazottak érvényes jognyilatkozatokat a gyermeki vagyonnal kapcsolatban, fontos kérdés azonban, hogy ezek a jognyilatkozatok *tartalmilag* mire is irányulnak valójában. A Ptk. nélkülözi a gyermeki vagyon kezelésének számonkérhető alapelveit, célkitűzéseit meghatározó szakaszokat, amely persze egy magántulajdont tisztelő, a kiszolgáltatott kisebbséget védő és szolidáris társadalomban nem is

²⁹ Gyer. 26/B (6)

³⁰ 2:15§ (4)

³¹ 1959. évi IV. Ptk 13/B

³² A törvényi rendelkezésből kitűnően a relatív semmisség megállapításának két együttes feltétele van: 1. a jognyilatkozat, szerződéskötés, egyoldalú jognyilatkozat megtételének időpontjában a nyilatkozatot tevő kiskorú korlátozottan cselekvőképes, vagy cselekvőképtelen volt, 2. a szerződés vagy az egyoldalú nyilatkozat a jognyilatkozat időpontjában sértette a korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen kiskorú érdekeit. Ez utóbbi feltétel körében a bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a jognyilatkozat valóban sérti-e a kiskorú érdekeit, és azok a körülmények, amelyekre az érdeksérelmet alapítják, a jognyilatkozat megtételekor fennálltak-e vagy sem.

feltétlenül szükséges, azonban napjaink Magyarországra ez nem áll. Tisztázatlan és homályos a gyermeki vagyone felhasználásának valós célja, a szociális ellátó rendszerből való gyors kihullás pedig sokak számára tényleg nem hagy más lehetőséget, mint hogy feléljék esetlegesen gyermekük vagyont, melyhez saját praxisomban is tapasztalva sokszor a gyámhivatalok hozzájárulnak.³³ A kérdés, hogy mindez helyes-e így. Nincs egyszavas válasz, hiszen egy komplett szociális ellátó rendszert kéne megváltoztatni ahhoz, hogy számon kérhessük a fenti hiányosságokat a jogszabályokon és a jogalkalmazáson.

A szülők a gyermek vagyonából eredő *jövedelemnek* azt a részét, amely a vagyone terheinek kifizetése után fennmarad, a gyermek indokolt szükségleteire kötelesek fordítani.³⁴ A szülők a gyermek eltartásának fedezése céljából a gyermek vagyonának *állagát* a gyermek tartására vonatkozó rendelkezései szerint vehetik igénybe.³⁵ A kiskorú *gyermek tartására való rászorultságát* a 4:214. § értelmében vélelmezni kell és eltartásáról elsődlegesen a szülei kötelesek gondoskodni, ez a szabály a 4:215. § (1) bekezdése szerint nem irányadó, ha a gyermek indokolt szükségletét *munkával szerzett keresménye vagy jövedelme* fedezi vagy a gyermeknek tartásra kötelezhető más egyenesági rokona van. Amikor a vagyone jövedelme a gyermek indokolt szükségleteinek fedezésére, eltartására nem elegendő, és a szülők a saját szükséges tartásuk korlátozásával sem képesek a kiskorú gyermekük tartását biztosítani, a *gyámhatóság engedélyezheti*, hogy a szülők a tartás költségeinek fedezésére a gyermek vagyonának állagát - meghatározott részletekben - *igénybe vegyék*.³⁶

Jó esetben a szülői vagyonekezelés nem a vagyone költését, hanem pusztán *kezelését* jelenti, amely vélhetőleg nem jár a vagyone csökkenésével.

A Ptk. 4:158. § (1) bekezdése szerint a szülők gyermekük vagyont *biztosítékadás és számadás kötelezettsége nélkül* kezelik. Ugyanezen paragrafus (2) bekezdése szerint a szülők gyermekük vagyonának kezelése során a rendes vagyonekezelés szabályai szerint, ugyanazzal a gondossággal

³³ Meg nem nevezendő, Pest megyében található gyámhivatalnál esett meg velem a következő. A 17 éves állami nevelésben lévő kiskorú, akinek én törvényes képviselője voltam, és a már nagykorú testvére közös tulajdonában álló házáról volt szó. Az akkorra az alkoholizmusban teljesen leépült apának özvegyi joga volt a házon, kórházba került és gondnokság alá helyezték. Az apa életmódjából kifolyólag éveken át a kiskorúak örökölt pénzét használta ennek az ingatlannak a fenntartására a gyámhivatal engedélyével. A 21 éves nagykorú gyermeknek nem volt hol laknia, így a gyámhivatalhoz fordult, hogy a gondnok engedélyezze az apát képviselve a saját házába történő beköltözést, hiszen az özvegyi jog jogosultja, mint haszonélvező dönthet a ház hasznosításáról. A gyámhivatal szerint a gyermeknek díjat kell fizetnie az apának. Az ingatlanban kikapcsolták korábban az áramot, a nagykorú gyermek szeretné azt visszakapcsoltatni, ezért az általam képviselt kiskorú testvére és tulajdonostársa pénzéből kérte azt kifizetni, azzal a szándékkal, hogy őt a nevelésből kivéni és az ingatlanba közösen laktának. Ezt a gyámhivatal nem engedte, holott évekig ennek a kiskorúnak a pénzét „fogyasztotta” az apa, hogy fenntartsa a házat. A gyámhivatal szerint a 21 éves nagykorú nem alkalmas a kiskorú testvér gondozására, a gyámhivatal vezető szerint pedig „van nekünk egy alaptörvényünk, aszerint pedig ez a testvérpár ugye nem számít családnak”. A nagykorú testvérnek élettársa volt, talán arra is utal. A kiskorú pénzéből pedig most nem lehet az áramot visszaköztetni szerinte. Ez szerinte nem szolgálta a kiskorú érdekét. Felhoztam érvként, hogy a közös tulajdon megóvását viszont igen. A gyámhivatal vezető szerint „tudnak majd gyertyával is világítani”. Félek, hogy ha felhoznám, hogy évekig hagyták megcsapolni a kiskorúak készpénz örökségét az apa által, teljesen elbukom az ügyet. A gyámhivatal vezető szerint a kiskorú érdeke, hogy legyen vagyona, amikor kilép az életbe. Szerintem, mondom a meglévő 200.000 forintot egy nap alatt elkölti, így meg viszont talán lenne esélye, egy normális ingatlanba költözni. Az apa gondnoka a gyámhivatal kötelekében áll, így csak azt hajlandó aláírni, amit a gyámhivatal mond neki és persze engedélyezi számára, informálisan sem nyilvánít eltérő véleményt. A nagykorú testvér ezenközben albérletben lakik, ami nagyon sokba kerül, szeretne már az ingatlanába beköltözni, de mindez a gyámhivaltól függ. A szegénységét és kiszolgáltatottságát a hivatalvezető szerint „maguknak köszönhetik”. Szerinte a kiskorú testvér majd jól megérdemelt helyén végzi a büntetés végrehajtásban (komoly szocializációs problémák vannak vele az állami nevelésben, ezért is venné ki a testvére), esetleg szül egy gyermeket és ezzel beteljesíti egyetlen értelmes funkcióját a társadalomban. 2013. márciusában történt mindene, Budapesttől 15 km-re egy jól szituált agglomerációs város (akkor már járási) gyámhivatal vezetőjének szájából hangzottak el ezek a mondatok. Tehetetlenül hallgatom az egészet, a nagykorú testvér kérelmét elutasító határozatot megfellebbeztem, de a fellebbezést nem bírálták el határidőn belül, én pedig kiléptem a PM TEGYESZI kötelekéből, ahol hivatásos gyámként szembesültem az ilyen és ehhez hasonló helyzetekkel.

³⁴Ptk 4:157. § (1)

³⁵Ptk 4:157. § (2)

³⁶ Ptk 4:157 § (3) Ha a gyermek szülője háztartásában nevelkedik és keresménnyel rendelkezik, a szülő igényelheti, hogy a háztartás költségeihez megfelelő mértékben járuljon hozzá. Ezt már a korlátozottan cselekvőképes kiskorú által kizárólagosan megtehető jognyilatkozatoknál tárgyaltam. Véleményem szerint ez főképp a tartási kötelezettség témakörébe tartozik és nem a szülői vagyonekezelési joghoz, itt a szülő ugyanis mintegy ingyen használhatja a gyermek vagyont, egy olyan kötelezettség teljesítésére, ami a szülő alapvető kötelezettsége, sőt továbbmegyek, ha a szülő nem képes rá akkor másodsorban az állami ellátó rendszeré. Nem szerencsés összemosni ezt a vagyonekezeléssel, amelynek még kivételesen sem lehetne célja a kiskorú vagyonának felélése, mindenféle garancia és ellenszolgáltatás nélkül. Kár, hogy az új Ptk. ezt a szerintem egyáltalán nem modern szabályozást így „beengedte” sorai közé.

kötelesek eljárni, *mint saját ügyeikben*. Ha e kötelezettségüket *szándékosan vagy súlyos gondatlanságból megszegik*, az ezzel okozott kárt a szerződésen kívül okozott károk megtérítéséért való felelősség szabályai szerint kötelesek megtéríteni. A Ptk. a Csjt. rendelkezéseire képest már *nem rendelkezik a szülők vagyone állagáról való számadási kötelezettségéről a kezeleés megszűnésekor*.

A 4:159. § tartalmazza a gyámhivatal *szankciós jogosultságait* arra az esetre, ha a szülői felügyeletet gyakorló szülők gyermekük vagyoneának kezeleése tekintetében kötelességüket, a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon³⁷ nem teljesítik. Így a gyámhatóság a Ptk. kitétele szerint indokolt esetben³⁸

- a) elrendelheti a gyermek pénzének és értéktárgyainak a gyámhatóság részére történő átadását, ha azokat a rendes vagyonekezelés szabályai szerint készen tartani nem kell;
- b) a szülőket biztosítékkadásra kötelezheti;
- c) a vagyonekezeleést rendszeres felügyelete alá vonhatja;
- d) kötelezheti a szülőket, hogy a vagyonekezeleésről úgy adjanak számot, mint a gyám; illetve
- e) a szülőktől a vagyonekezeleés és a vagyoni ügyekben való képviselet jogát egyes vagyoni ügyekre vagy az ügyek meghatározott csoportjára nézve korlátozhatja vagy megvonhatja.

A Gyer. 26 §. (6) bekezdése alapján ezek a szabályok további kiegészítést kapnak: „A gyámhivatal

a) a Ptk. 4:159. § a) pontjának alkalmazása során az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének háromszorosát meghaladó összeget tekinti úgy, hogy azt a rendes vagyonekezelés szabályai szerint készen tartani nem kell,

b) a Ptk. 4:159. § b) pontjának alkalmazása során az ingatlant vagy vagyontárgyat értékbecslés alapján fogadja el biztosítékként,

c) a Ptk. 4:159. § c) pontjának alkalmazása során elrendeli a gyermeknek az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét meghaladó pénzének és értéktárgyainak a gyámhivatal részére történő átadását,

d) a Ptk. 4:159. § d) pontjának alkalmazása során a gyámi számadásra vonatkozó szabályok figyelembevételével jár el, és

e) a Ptk. 4:159. § e) pontjának alkalmazásával egyidejűleg vagyonekezeleő gyámot rendel a gyermeknek.”

A Csjt 87. §-a még „*preventív jelleggel*” előírta, hogy a gyámhatóság egyes vagyoni ügyekre vagy ügyek egy meghatározott csoportjára nézve a szülőktől megvonhatja a törvényes képviselet jogát, ha attól lehet tartani, hogy a szülő nem a gyermek érdekei szerint gyakorolja vagyonekezeleést. A 4:159. §-ban felsorolt intézkedések megtételére „*preventív jelleggel*” azonban nem kerülhet sor, csak ha a szülő erre okot szolgáltatott.³⁹

³⁷ A Csjt-ben még elég volt annyi, hogy a szülők a gyermek vagyoneának kezeleése tekintetében kötelességüket nem teljesítik. (Csjt 81 §.)

³⁸ Ez vajon mit takarhat?

³⁹ A gyámhivatal a szülők vagyonekezeleői jogát *kérelemre* vagy a gyermek érdekében *hivatalból* korlátozhatja, valamint a vagyoni ügyekben való képviselet jogát egyes vagyoni ügyekre vagy az ügyek meghatározott csoportjára nézve *korlátozhatja vagy megvonhatja* (Gyer 26/A § (1)). A Gyer. 26/A § (5) bekezdése tér ki arra később, hogy mit is jelent ez a gyakorlatban: „Ha a gyámhivatalnak a család- és gyermekjóléti szolgálat, a család- és gyermekjóléti központ jelzése, a gyermek hozzátartozójának vagy más személynek a bejelentése alapján tudomására jut, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülők gyermekük vagyoneának kezeleése tekintetében kötelességüket a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon nem teljesítik, a gyámhivatal a Ptk. 4:159. §-a szerinti intézkedések közül - a (6) bekezdésben foglaltak figyelembevételével - azt alkalmazza, amellyel, legnagyobb biztonsággal megóvható a gyermek vagyone. A gyámhivatal a Ptk. 4:159. §-a szerinti intézkedések közül egyidejűleg többet is alkalmazhat.” Valószínűleg a jogalkotó az (1) bekezdésben már megjelölt „hivatalból vagy kérelemre” induló ilyen eljárások pontosítását illetve az alkalmazható szankciók kiválasztásának metodikáját szerette volna szabályozni egy bekezdésben. Itt tulajdonképpen a gyámhivatal hivatalos úton történő tudomás szerzését nevesíti, néhány valóban legtöbbször előforduló esetet kiemelve, de nyilván bármely hatóság vagy bíróság is élhet ilyen bejelentéssel, hiszen az előtte folyó eljárás kapcsán szerehet egy adóhatóság is tudomást a szülői vagyonekezeleés nem megfelelő voltáról, vagy más visszaélésről. (Ez a 3. oldalon található szöveg megismétlése, de tematikailag ide is tartozik.)

2014. március 15-ével *megszűnt* tehát a szülőnek az az általános jellegű kötelezettsége, hogy a gyermek pénzét és értéktárgyait *"beszolgáltassa"* a gyámhatósághoz. Ennek általában akkor volt gyakorlati jelentősége, amikor a gyermek tulajdonában álló ingatlant a szülők értékesítették, és nem vettek nyomban másik ingatlant gyermeküknek. De előfordulhatott olyan is, hogy a gyermek örökölt vagy ajándékba kapott készpénzt, illetve értéktárgyat. Megszűnt az a kötelezettség, hogy ilyenkor a vételárat vagy a kapott készpénzt gyámhatósági fenntartásos betétkönyvbe kelljen helyezni, illetve az értéktárgyakat beszolgáltatni. A beszolgáltatott pénzeket és értéktárgyakat a gyámhivataloknak március 15-e után ki kell adniuk a vagyonekezelő szülőnek. A vagyontárgyak átadására csak szankciós jelleggel, akkor kerülhet sor, ha a szülők gyermekük vagyonának kezelése során, kötelezettségüket a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon nem teljesítik.

Véleményem szerint ez a szabályozás súlyosan negligálja, mind a joggyakorlatot, mind a „magyar valóságot.” Egy ügyvéd honlapján olvashattuk ezt 2014-ben az új jogszabályi változások kapcsán: „...megszűnteti a szülőnek azt a kötelezettségét, hogy a gyermek tulajdonát képező pénzt és értéktárgyakat beszolgáltassák a gyámhatóságnak. A korábbi szabály komoly gátját képezte annak, hogy kiskorú gyermeknek vagyontárgyat ajándékozzanak, vagy végrendeletben örökösként nevezzék meg. A gyermek készpénzét fenntartásos gyámhivatali betétbe, ékszereit a Magyar Nemzeti Bankhoz, muzeális értékeit pedig múzeumi letétbe kellett helyezni...Azt gondolom sokan fognak örülni ennek a változásnak. Bontópereknel általános igény volt, hogy ha vita van a vagyonegosztás során, inkább adták volna a gyermekeknek a vitatott vagyonerészt, mint az ex férjnek, feleségnek. Azonban a beszolgáltatási kötelezettség ennek gátat szabott – nem adhatták a megtakarított pénzt a gyermeknek, mert azt a 18 éves koráig sem használni, sem befektetni nem lehetett. Emiatt legfeljebb ingatlan tulajdoni hányad volt az, amit a gyermek megszerezhetett, és legalább a lakhatását sikerült így biztosítani. Márciustól azonban semmi akadályja nem lesz annak, hogy pénzt, vagy más értéktárgyat kapjon a gyermek. Emellett közös szülői felügyeleti jog hiányában is lehetősége lesz a különélő szülőnek a vagyonekezelésbe beleszólni, nem kell attól tartania, hogy az ajándékba adott vagyone általa nem preferált célra kerül felhasználásra. A gyermekvagyone kezelésének családjogi kérdéseiben is megújulást hozott az új Polgári Törvénykönyv: az új szabályok átgondoltabbak, megengedőbbek, ám továbbra is védik a kiskorú érdekeit.”⁴⁰

Nos bár átfogó szociológiai kutatás ebben a körben nem történt, maga a szabályozás teljesen alkalmatlan a valóban veszélyben lévő gyermeki vagyone védelmére. A gyámhivatalok, leterheltségük és esetenként előforduló szakértelemhiányuk miatt pedig hivatalos megkeresés nélkül nehezen fogják észrevenni, a szülő a gyermek érdekeit súlyosan sértő vagyonekezelését. Nem is szólva arról, hogy ez a fordulat nincs definiálva és erre vonatkozó bírói gyakorlata sincs, hiszen ez ebben a kontextusban új rendelkezés a Ptk-ban. És amennyiben a gyámhivatal tudomást szerez a vagyone megoszlásáról vagy eltüntetéséről, vajon mit tehet? Vissza tudja-e állítani az eredeti állapotot? Hiszen a felélt, elherdált pénzek általában eltűnnek és a szülő azonnal tud arról gondoskodni, hogy ne legyen végrehajtható vagyone, jövedelme. Hogy ezt egy szülő nem tenné a gyerekeivel? Sajnálatos módon ennek lehetőségét kizárni nem lehet. Egyébként, ha a közbeszédben és a bűnügyi nyomozásokban nem lehet most már véka alá rejteni a kiskorúak szülei általi bántalmazását, vajon gyermek vagyonával kíméletesebbek a „problémás” szülők, főleg ha ki vannak téve a „könnyű csábításnak”, amit ez a szabályozás nyújt? Vajon a magyar társadalom morális állapota, szociális hálaja, a családvédelmi szakszolgálatok potenciája felkészült-e erre a megengedő szabályozásra. De vegyük a legjóindulatúbb, gondoskodó szülőt, akinek csupán a pénzügyi hozzáértése nincs meg, esetleg naiv és enged bizonyos nagy hozamot ígérő befektetések csábításainak, vajon őt ki állítja meg, amikor elrontja a gyermeke vagyonának kezelését? És milyen felelősséggel tartozik azután?⁴¹

⁴⁰ A személyiségi jogok megsértésének elkerülése végett, itt most kivételesen forrást nem jelölök meg, a szöveg pedig csak illusztráció bizonyos szakmai gondolkodás bemutatására.

⁴¹ Vegyük azt az egyszerű példát, hogy a pénzügyi társaságban fektetik be a szülők. Tekintettel viszont arra, hogy a gazdasági jog jelenleg nem ismer olyan társulást, ahol a kiskorú csak a nyereségből részesül, tehát a veszteséget kizárja, így veszteni is lehet rajta, korábban ezért a gyámhatóságok az ilyen pénzbefektetésekhez nem járultak hozzá. Ugyanakkor előfordulhatott persze korábban is az a helyzet, hogy a gyermek akár öröklés útján, akár úgy, hogy szülője a saját pénzén vásárol részére részvényt, tagjává válhat a gazdasági társaságnak, aminek az a következménye, hogy gyakorlatilag egész vagyonával felel. Ezekért a kockázatokért és lehetséges negatív

A beszoigáltatási kötelezettség a kiskorú vagyona védelmének garanciája volt. Egyes vélekedések szerint a valóságban sokkal nagyobb hátrányt jelenthetett, mint amilyen védelmet nyújtott. A kikötés elzárta ugyanis a szülőket a beszoigáltatott vagyone befektetésétől, fialtatásától. Lehet, hogy így volt és ezen feltétlenül változtatni kellett volna, de szerintem nem így.⁴²

Természetesen a szülői felelősség továbbra is fennáll, a nagykorú gyermeknek a vagyont ezen túl is teljes egészében ki kell adni. A szülők által kezelt, hiányzó gyermeki vagyoneért való felelősség tehát változatlanul a szülők terhére esik. A szülők a vagyonekezelés gondos ellátásának megszegésekor eddig is felelősséggel tartoztak a súlyos gondatlanságért való felelősség szabályai szerint. Ezentúl viszont kártérítési felelősség is terheli őket, ha e kötelezettségüket szándékosan vagy súlyos gondatlanságból megszegik. Egyes vélemények szerint a beszoigáltatási kötelezettség megszűnésével sem marad a szabályozás törvényi garancia nélkül. Nos, az én véleményem az, hogy törvényi garancia semmit nem ér megfelelő intézményrendszer nélkül, amely ezt a garanciát érvényesíti, márpedig itt az utólagos jogi eljárások már mit sem érnek, még ha esetleg egy hozzáértő bíróság is dönt majd végül. A vagyone addigra elporlik és mi ezt mindannyian végignézzük, és „örülünk az új szabályozásnak, hiszen végre a szülő szabad kezet kap”. Egyesek szerint szükségtelen és indokolatlan beavatkozást jelentett a felek magánautonómiájába a szülők számadási kötelezettsége. A szülők a 18. életévét betöltött gyermekük részére ugyanis számadás mellett voltak kötelesek kiadni annak vagyonát. Mivel ennek a gyakorlati érvényesülése szinte elenyésző, az új Ptk. ezt nem követeli meg a továbbiakban. Olyan szakmai véleményeket is olvastam ennek kapcsán, hogy az új rendelkezések sok esetben tehát könnyebbséget jelentenek a szülőknek és a gyermeknek, de bizonyos tekintetben a gyámhivatal számára is. Kisebb mértékű beavatkozást jelentenek a családi magánautonómiába, de továbbra is szem előtt tartják a gyermek érdekeinek védelmét. A modern életviszonyokból kiinduló új szabályok a szülők mozgásterét bővítik, nem csökkentve ezzel a gyermeki vagyone védelmét. Most, hogy a szülők már csak „úgy” kezelik a vagyont, beszoigáltatni nem kell, most lenne igazán jelentősége a számadásnak, hogy legalább évente egyszer értesüljön róla a gyámhivatal, hogy mi történik azzal és esetleg beavatkozhasson, és fel lehessen göngyölníteni a száladakat később. Már maga a számadási kötelezettség elkészítése is ad egyfajta biztosítékot, hiszen, ha abba nem valós tényeket ír a szülő, az mégiscsak okirat hamisítás. Aki a magánautonómiát hirdeti ezen a téren az elfelejti, hogy itt nem egyenrangú felek vannak egymással jogviszonyban, és az államnak kötelessége védenie a gyengébb és kiszolgáltatottabb gyermek jogait és jogos érdekét. 2014-ben Magyarországon pedig lehetett olyan jogszabályokat életbe léptetni, melyeknek sem a reális jogszociológiai környezetét, sem hatását nem tanulmányozták és láthatólag azóta sem kívánnak vele foglalkozni. Gyanítom azért, mert valós érdekek nem fűződnek az ilyen típusú visszaélések megakadályozásához.

Tegyük hozzá vagyontárgyakat eladni, megterhelni továbbra is csak gyámhatósági engedéllyel lehet, felélni pedig csak akkor, ha a gyermek tartását a szülők máshogy nem tudják biztosítani. Csak az a kérdés ezt mindenki be is tartja-e majd.

Sokan gondolják azt, hogy az esetek többségében a szülők a gyermek vagyonának gyarapítására törekszenek. Reméljük ez így is van, de sajnos a szándék ebben a helyzetben nem mindig elegendő. Ráadásul, amíg számokkal és tényekkel ezt igazolni nem tudjuk, addig ez egy egyszerű munkahipotézis és kevés egy jogszabályi rendelkezés megalkotásához. A megfelelő kontrollrendszer hiánya nem annak az ellentéte, hogy a korábbi nehézkes és esetleg gazdaságilag ésszerűtlen jogi szabályozást elimináljuk.

eredményekért	ki	felel?	És	ki	kártalanítja	a	kiskorút?
---------------	----	--------	----	----	--------------	---	-----------

⁴² Egyébiránt a korábbi szabályozás szerint letétbe elhelyezett pénz felvételére általában csak akkor kerülhetett sor, ha a gyermek valamilyen szükségletét kellett finanszírozni, mely fedezésének költségeit a szülő vállalni nem tudja, vagy a gyermek pénzének más, kedvezőbb befektetésére van lehetőség, mint a gyámhatósági fenntartásos betét. A gyermek érdekében a gyámhatóság engedélyt adhatott a betétben elhelyezett pénznek államilag garantált értékpapírba, biztosítási kötvénybe, ingó- vagy ingatlan vagyoneban történő befektetésére.

6. A gyámhivatal feladatai

Végezetül szeretném összefoglalni a gyámhivatalok feladatait a szülői vagyonkezelési ügyekben. Ezekről nagyrészt feljebb már részletesen írtam, mégis érdemes egyben látni ezeket, főként azért mert különböző helyeken szabályozza a Ptk illetve a Gyer.

Az együtt élő, közös szülői felügyelettel rendelkező szülők a gyermek vagyonát közösen kezelik. Ha az együtt élő szülők között a vagyonkezelés kérdésében *vita* van, úgy e kérdésben a gyámhatóság dönt. A szülői felügyeleti jogát gyakorló egyik szülő kérelmére a gyámhivatal a szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők közül *kijelölheti* azt a szülőt, aki a gyermek vagyonának kezelője, feltéve, hogy azt a gyermek érdeke indokolja. Ilyenkor a gyámhivatal a szülőket lehetőség szerint tárgyalás keretében hallgatja meg. A gyermek érdekében a gyámhivatal azt vizsgálja, hogy a szülő

- a) eddigi vagyonkezelői feladatait milyen módon teljesítette, és
- b) vagyonkezelése során a gyermek gondozásának, nevelésének körülményeit nehezítette, feltételeit elvonta-e.⁴³

A gyámhivatal a szülők vagyonkezelői jogát kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból a szankciós jelleggel vagy egyéb okból *korlátozhatja*, valamint a vagyoni ügyekben való képviselői jogát egyes vagyoni ügyekre vagy az ügyek meghatározott csoportjára nézve korlátozhatja vagy *megvonhatja*.

A gyámhivatal feladata a *gyámrendelés* minden olyan esetben, amikor a szülő nem kezelheti a vagyont. Így a szülői felügyelet szünetelése vagy megszűnése, a szülő és az általa képviselt kiskorú érdekellentéte esetén; ha a kiskorú azzal a kikötéssel kapta a vagyont,⁴⁴ hogy szülei azt nem kezelhetik, illetve ha a szülők vagyonkezelési jogát megvonják vagy korlátozzák.

Bizonyos szülői jognyilatkozatok *jóváhagyása*, engedélyezése a gyámhivatal dolga.⁴⁵

A vagyonkezelés tartalmi *felügyelete és szankcionálása* a súlyosan gondatlan vagyonkezelés esetén a Ptk 4: 159§ alapján⁴⁶ a gyámhivatal feladata.

A *gyámhatóság engedélyezheti*, hogy a szülők a tartás költségeinek fedezésére a gyermek vagyonának állagát - meghatározott részletekben és esetekben *igénybe vegyék*.

⁴³Gyer. 26/B (4)

⁴⁴Gyer. 26/B (2) Ha a Ptk. 4:155. § (2) bekezdése alapján felmerül a vagyonkezelő gyám kirendelésének szükségessége, a gyámhivatal megvizsgálja a vagyont juttató személy javaslatát. Ha a vagyonkezelés kizárása a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülőt érinti, a vagyonkezelő gyám kirendelésének feltétele, hogy a másik szülő a vagyonkezelésre bármilyen okból ne legyen jogosult, vagy vagyonkezelése a gyermek érdekében ellentétes legyen.

⁴⁵ Közreműködik azokban a jogügyletekben ahol a jogszabály ezt részére kötelezővé teszi. A gyámhivatal - kérelmére - dönt a szülőnek a Ptk. 2:15. § (1) bekezdése szerinti jognyilatkozatainak jóváhagyásáról. 26/B. § (2) A kiskorú gyámhatóságnak átadott vagyonáról való szülői jognyilatkozathoz [Ptk. 2:15. § (1) bekezdés d) pontja] a (3) bekezdésben meghatározott értékhatártól függetlenül szükséges a gyámhivatal hozzájárulása.(3) A kiskorú gyámhatóságnak át nem adott vagyonáról való rendelkezést érintő szülői jognyilatkozathoz [Ptk. 2:15. § (1) bekezdés e) pontja] abban az esetben szükséges a gyámhivatal jóváhagyása, ha a szülői rendelkezéssel érintett vagyon értéke meghaladja az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének hétszeresét. (4) A gyámhivatal a (2) és a (3) bekezdésben foglalt esetben akkor hagyja jóvá a szülő jognyilatkozatát, ha a gyermek vagyonáról való jognyilatkozat megtétele a gyermek érdekében áll.(5) A gyámhivatal a gyermek ingatlan tulajdonjogának átruházására irányuló törvényes képviselői jognyilatkozat jóváhagyása esetén [Ptk. 2:15. § (1) bekezdés c) pontja] a Ptk. 4:159. § a) és c) pontja szerinti esetben rendeli el a vételár gyámhatósági fenntartásos betétben való elhelyezését. (6) A gyámhivatal a Ptk. 2:15. § (1) bekezdésében felsorolt jognyilatkozat jóváhagyását elutasítja, ha a jognyilatkozatot tartalmazó okirat alaki szempontból érvénytelen. A jognyilatkozat gyámhivatali jóváhagyása a jognyilatkozat érvényességéhez szükséges - jogszabályban előírt - egyéb feltételeket nem pótolja.

⁴⁶ Amennyiben a szülői vagyonkezelés nem megfelelő a gyámhivatal a Ptk. 4:159. §-a szerinti intézkedések közül egyidejűleg többet is alkalmazhat illetve azt alkalmazza, amellyel legnagyobb biztonsággal megóvható a gyermek vagyona. A Gyer. 26 §. (6) bekezdése részletezi a gyámhivatal lehetőségeit.

A kiskorú meghallgatásának kötelezettsége elsősorban azon alapszik, hogy a gyermeknek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz, és ahhoz, hogy tájékoztatást kapjon jogairól, jogai érvényesítésének lehetőségeiről, továbbá ahhoz, hogy a személyét és vagyonát érintő minden kérdésben közvetlenül vagy más módon meghallgassák, és véleményét korára, egészségi állapotára és fejlettségi szintjére tekintettel figyelembe vegyék.⁴⁷ A Gyvt.11.§ szabályozza a meghallgatási kötelezettség részletszabályait és azokat az eseteket, amikor mellőzhető, illetve amikor semmiképp sem lehet mellőzni a kiskorú meghallgatását. Nem mellőzhető a meghallgatás a korlátozottan cselekvőképes illetve az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen gyermek tekintetében vagyoni ügyekben, azonban ha a kifizetés, valamint a gyámi fenntartásos betétből történő pénzfelvétel éves összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének négyszeresét nem haladja meg, és a törvényes képviselőt gyakorló személy hitelt érdemlően bizonyítja a gyermek beleegyezését,⁴⁸ a meghallgatás mellőzhető. A gyámhatóság a gyermeket törvényes képviselője, illetve egyéb érdekelt jelenléte nélkül is meghallgathatja, ha az a gyermek érdekében áll.

Ha a szülői felügyeleti jogát gyakorló szülő kérelmére eljárás indul a gyermek vagyoni ügyében, a szülő kérelméhez csatolja a szülői felügyeleti jog gyakorlásáról szóló bírósági határozatot. A gyámhivatal a szülő nyilatkozata és a bíróságnak a szülői felügyeleti jog gyakorlásáról szóló határozata alapján *tisztázza, hogy a bíróság a szülői felügyelet gyakorlására, vagy a vagyonekezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselőt teljes körű vagy részleges gyakorlására melyik szülőt jogosította fel.*

7. Lezárás

A bírósági és a gyámhivatali joggyakorlat elemzését ebben a témakörben később fogom elvégezni. Addig is lezárom a fent ismertetett ismeretanyagot egy rövid elméleti résszel.

Témánk szempontjából a legnehezebb élethelyzetek egyike a kiskorú gyermek vagyonának a kezelése. Ebben a jogviszonyban olyan életviszonyok keverednek, melyek túlnyúlnak a jog határain és a kultúra, a gazdasági helyzet, a szociális, valamint a gyerekjóléti rendszer visszatükröződései. A gyakorlatban előforduló esetek megvizsgálása után és a területen szerzett munkatapasztalataimat kiértékelve egyre jobban körvonalazódik annak az igénye, hogy ennek a területnek más szabályozást és intézményi struktúrát kéne adni. Főként azért, mert az erősen anómiás, jogokat csak az erő érzetkor betartó társadalmi normakövetés, a kiszolgáltatott csoportok, mint amilyenek a gyermekek is jogainak sérelmeihez vezethet.

Sajnálatos, hogy visszhangtalan marad az ilyen típusú abúzus a nyilvánosságban és a szakmai közvéleményben. A modern informatikai rendszerek világában még a jelenlegi jogszabályok módosítására sem volna szükséges egy megfelelő, átlátható és egyidejű vagyon nyilvántartórendszer felállításával. Azonban félek, hogy ez sem az államapparátusnak sem a szülőknek nem áll igazán érdekükben, az okokra pedig csak tudományos alapon nem közölhető sejtéseim vannak. Mindezek okán alább csak néhány szociálpszichológiai eszmefuttatással szeretnék lezárást adni a fent kifejtett témának.

A hatalom pszichológiájáról való gondolkodás a II. világháború után a személyiségre koncentrált, a gyerekkori traumákat kivetítette a későbbi torz diktatórikus hatalmi berendezkedések létrejöttére. Azonban hamarosan megindultak olyan kísérletek, melyek a személyiség kiemelt jelentőségének

⁴⁷ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 8. § (1), a továbbiakban: Gyvt.

⁴⁸ A beleegyezés hitelt érdemlő bizonyításának minősül különösen a szülők vagy más törvényes képviselők magánokiratba vagy közokiratba foglalt nyilatkozata a gyermek véleményéről, vagy ha a gyermek írásban maga is kéri a kifizetést, illetve a pénzfelvételt. A gyámhivatali gyakorlatban a nagyobb értékű vagyoni jogügyleteknél a gyermek először jegyzőkönyvezetten nyilatkozik akarataról a gyámhivatalnak, személyes meghallgatás keretében.

csökkentésére irányultak, megkérdőjelezve a szocializáció mindenhatóságát. *Philip Zimbardo* 1971-ben a Stanfordi egyetemen végzett börtönkísérlete jelentős tudományos eredményeket hozott a szociálpszichológia frissen körvonalazódó tudományában. A kutatás A Lucifer hatás címmel⁴⁹ 2007-ben összefoglalt eredményeivel, megpróbált arra rávilágítani a szerző, hogy az emberi viselkedés milyen nagymértékben szituációfüggő. A kontrollálatlan hatalmi helyzet, sok, amúgy jól szocializált normakövető embert tesz kegyetlenné, szabályszegővé.

Adekvátnak érzem itt ezt a művet citálni, azért is, mert a szülő-gyermek illetve állam-gyermek viszony sem mentes a kontrollálatlan hatalmi viszonyoktól. Naivitás a jogalkotónak, avagy a közvélekedésnek a szülőt egy olyan entitásnak gondolni, aki a külső kontroll illetve jogszabályban rögzített valós következmények hiányában csak és kizárólag a gyermeke érdekében fog eljárni, viselkedni.⁵⁰ Mind a jogalkotónak, mind a jogalkalmazónak szakítania kellene a viselkedés szituációtól független voltának illúziójával és meg kell értenie a helyzet interakciójának logikáját.

A vizsgált jogterületen nagyon is számít a „helyzet”, amely egy társadalmi és jogi struktúrába ágyazódva jön létre, és erre a jogalkotónak és a jogalkalmazónak is figyelmet kell fordítania. Zimbardo arra mutat rá, hogy az a társadalom, amelyben ő végezte kutatásait, mélyen hisz az individuuum szerepében, fontosabbnak tartja azt, mint a „helyzetet”, amibe belehelyezzük ezt az individuumot. Sajnos vannak azok a helyzetek, amelyekben a jól szocializált individuuumok sem az elvártaknak megfelelően cselekszenek és nem a kiszolgáltatott kiskorúak vagyonának megóvása, hanem valami egészen más motiválja őket. A hatalomgyakorlás vagy a tanult tehetetlenség, mint torzult helyzetek alakulnak ki jogrendszerünk hatására. A rendszerhibák felismerésével és a szituációs nyomással szembeni védtelenség felismerése az első lépés, ahhoz hogy kivédjük a nem kívánt hatásokat és eredményeket és hatékony stratégiákat dolgozzunk ki az egyéni és közösségi ellenálló képesség megerősítésére.

A felelősségi rendszer pontos meghatározása rendkívül fontos, mert a sok kívülálló, amikor rátekinthet egy interperszonális viszonyra, ahol az egyik fél valamilyen szempontból veszélyeztetve van, nem tudja, mit tegyen, azt gondolhatja majd a másik hasonló szituációban lévő megteszi a szükséges lépéseket. Így a hathatós beavatkozás valójában elmarad. Ráadásul a különlegessége ezeknek a helyzeteknek, hogy a gyermek nagy valószínűséggel nem ismeri fel a helyzetet, amiben van, a jogviszonyt meg egyáltalán nem konstatálja, így vagyonának kezelője egy olyan hatalmi fölényben van, mely rengeteg kísértésnek, normaszegésnek nyit teret.⁵¹ Zimbardo szerint a személytelenség illetve a nyilvánosság elől elzárt szituációk mindig könnyebben teremtenek táptalajt az erkölcstelenség és a jogszabályszegés számára.⁵² A családon belüli viszonyok napjainkban is éppen ilyenek, ezért nehezen kontrollálhatóak. A visszaélések kiszűrése egy nagyon érzékeny szociális intézményrendszert és egy felvilágosult mikrokörnyezetet feltételez. *Minden hatalmi helyzetet kontrollálnunk kell és méghozzá megfelelően*, valószínűleg többféle eszközzel, erről is szeretnék értekezni a későbbiekben.

A vagyonvédelem tekintetében pedig remélem sikerül majd megfogalmaznom a jogszabályi környezet felvázolása után milyen plusz *megoldási javaslataim* vannak e téren, például azt is, hogy olyan típusú

⁴⁹ Philipp Zimbardo: A lucifer hatás ABOVO 2012

⁵⁰ Zimbardo szerint „Hinni akarunk az emberek alapvető és rendíthetetlen jóságában, abban hogy képesek a helyzetekben rejlő kísértést racionálisan felmérni és nem engedni. Az emberi természetet istenéhez hasonló tulajdonságokkal ruházzuk fel, olyan erkölcsi és értelmi adottságokkal, amelyek révén igazságosnak és bölcsnek tudhatjuk magunkat. Leegyszerűsítjük az emberi tapasztalás összetettségét, amikor látszólag átjárhatatlan határvonalat a jó és a gonosz között...Annak mítoszt teremtjük meg, hogy a szituációkban működő erők ránk nem hatnak és ezzel épp az ellenkezőjét érjük el: bukásunkat készítjük elő, mert nem vagyunk kellőképp tudatában szituációs tényezők nyomásának.” Philipp Zimbardo: A lucifer hatás ABOVO 2012

⁵¹ „A nem kívánatos viselkedés megváltoztatása, ill. megelőzése nem lehetséges, ha nem értjük meg milyen erősségekkel, erényekkel és sebezhető pontokkal rendelkeznek az egyének és a csoportok egy adott helyzetben. Az adott viselkedési környezetben működésbe lépő szituációs tényezők összetettségének teljesebb felismerésére is törekedniük kell. A helyzetekben ható erők módosításával, tudatos elkerülésével a nemkívánatos egyéni reakciók nagyobb mértékben csökkenthetők, mint terápiás beavatkozással, amely kizárólag az adott helyzetbe került egyén megváltoztatására irányul...De ha érzéketlenek vagyunk a rendszer valódi mindig diszkrétan leplezett hatása iránt, ha nem értjük meg pontosan a rendszer szabályait, akkor a viselkedésbe bekövetkező változás átmeneti lesz, a helyzetben beálló változás megtévesztő.” Philipp Zimbardo: A lucifer hatás ABOVO 2012

⁵² ue.

nyilvános és regisztrált nyilvántartás jöjjön létre, mint akár a földhivatalok rendszere, mert ez egy részét megelőzheti a visszaéléseknek.

Summary

In this study I would like to analyze the rights and obligations of parents in the management of minors' assets. The requirement for the parents to deal with these assets is the same diligence as their own affairs. Asset management is a partial right of legal representation and parental guidance in our civil law. In the case of minors, asset management is therefore primarily the right of a parent acting as the legal representative who makes legal declarations concerning the property of the minor.

With respect to parental trust, the treatment of the minor's property will be discussed and, secondly, what kind of assets the parent can handle and what absolute or relative exceptions are. The next question is what the asset management really means, it is to take legal declarations and, its content function is to preserve and grow the minor's property. Lastly, the powers and control functions of guardian offices involved in asset management should be analyzed.

From the point of view of our subject, one of the most difficult life situations is to treat the property of a minor. In this relationship, there is a mix of living conditions that go beyond the boundaries of law and the reflections of culture, the economic situation, the social and the child welfare system have huge influence on it. After examining the cases that are occurring in practice and evaluating my work experience in the field, the need for this area to provide other regulatory and institutional structure is increasingly outlined. The power without effective institutional control can lead to serious violations of children property as well. It is regrettable that this type of abuse will remain unresponsive in our public life. Maybe in the frame of modern IT systems, it would not be necessary to modify existing legislation by setting up a proper, transparent and concurrent property registration system. However, I am concerned that neither the state apparatus nor the parents have real interest to change the status quo. For all these reasons, I hope to figure out additional legislative solutions I have in this area after drafting the legislative environment, to create a complex system that can prevent such abuse.